

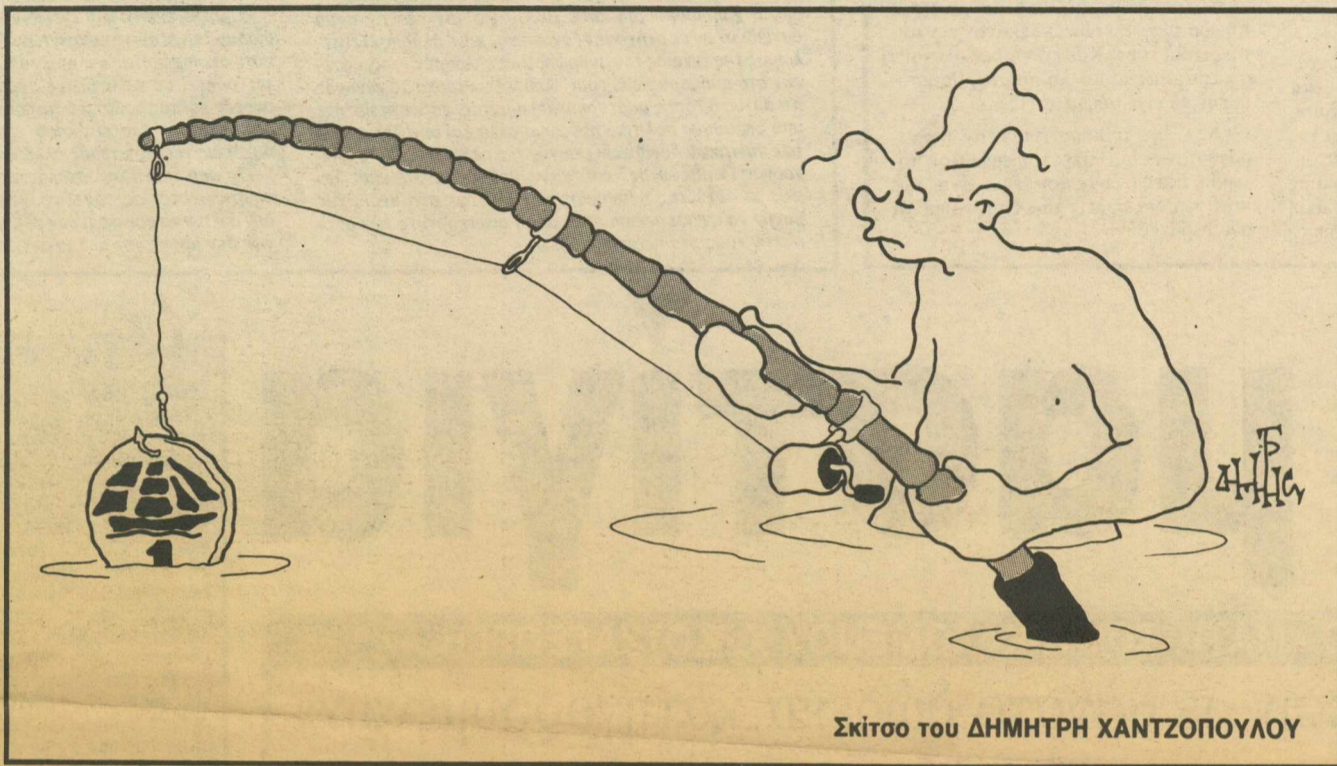
Η φοροδιαφυγή

ΤΟ «ΚΥΝΗΓΗΤΟ της φοροδιαφυγής» με τη μορφή της αμφισβήτησης των στοιχείων όλων των ελεγχόμενων έχει περιορισμένη απόδοση. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι ελεγχόμενοι έχουν ήδη προβλέψει την πιθανότητα της αμφισβήτησης και έχουν διαμορφώσει έτσι τα εισοδήματά τους, ώστε να μην εκταμιεύσουν λόγω του ελέγχου περισσότερα από ένα ποσό που θεωρούν λογικό.

Στο σχεδιασμό αυτό βοηθούν οι συνεχώς επαναλαμβανόμενες συμβιαστικές διαδικασίες και η υποκινούμενη από τους ίδιους του ελεγχόμενους διαφθορά. Για να περιοριστεί η φοροδιαφυγή απαιτείται η συστηματικότερη συγκέντρωση στοιχείων και η καλύτερη επεξεργασία τους από το Υπουργείο Οικονομικών. Χρειάζεται μεταξύ άλλων η συστηματική διασταύρωση των στοιχείων των εμμέσων και αμέσων φόρων, η συγκέντρωση όλων των στοιχείων για επιδοτήσεις στον αγροτικό τομέα - καταβάλλονται δισηκατομμύρια χωρίς να φορολογείται αντίστοιχα το εισόδημα που προκύπτει - και η κατάργηση μία αριθμικών φορολογικού μητρώου - υπάρχουν φορολογούμενοι που διαθέτουν διαφορετικούς αριθμούς για τον ΦΠΑ και για τον φόρο εισοδήματος.

Μικρές επιχειρήσεις

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ για την καταπολέμηση της παραοικονομίας δεν πρέπει να παραβλέπει, ότι στη χώρα μας οι μη δηλούμενες δραστηριότητες εννοούνται από την ύπαρξη πληθώρας πολύ μικρών επιχειρήσεων και ενός υψηλού ποσοστού αυτοαπασχολούμενων. Όσο μεγαλύτερη μία επιχείρηση, τόσο περισσότερες οι διαδικασίες ελέγχου μέσα στην ίδια την επιχείρηση, οι οποίες περιορίζουν αισθητά τις δυνατότητες αποφυγής των νομίμων διαδικασιών. Μία επιχείρηση που διαθέτει αποθηκάρους και συστήματα ελέγχου της αποθήκης, δύσκολα μπορεί να διακινεί προϊόντα χωρίς δικαιολογητικά. Εάν το κάνει, θα χάσει η ίδια την εποπτεία των όσων συμβαίνουν στις αποθήκες της. Στην ατομική επιχείρηση η την επιχείρηση των δύο - τριών συνταίρων που προσφέρουν ατομική εργασία είναι εύκολο να μην αναφερθεί η απασχόληση ε-

Σκίτσο του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

γατών στις υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης ή να πωλούν προϊόντα χωρίς αποδεικτικά στοιχεία. Η μικρή επιχείρηση άλλωστε θα ενταχθεί στην παραοικονομία όσο μεγαλύτερες δυσκολίες συναντά στην αγορά - και συναντά - δυσκολίες λόγω του μεγέθους της. Στη μεγάλη επιχείρηση οι παράνομες πράξεις είναι συνήθως έργο της ίδιας της διεύθυνσης, η οποία τις αποτολμά στο μέτρο που το όφελος είναι ιδιαίτερα μεγάλο και ο κίνδυνος ανακάλυψης μικρός. Εισαγωγές μπορούν να υπερτιμολογηθούν και εξαγωγές να υποτιμολογηθούν σε απ' ευθείας συνεννόηση των γενικών διευθυντών των συναλλασσομένων οίκων.

Προϊόντα όμως δεν πρόκειται να διατεθούν χωρίς τιμολόγια εφ' όσον εμπλέκονται περισσότεροι υπάλληλοι. Ο περιορισμός της παραοικονομίας απαιτεί πολιτική περιορισμού της πληθώρας των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των αυτοαπασχολούμενων. Πολιτική που προσπαθεί να διατηρήσει τις μονάδες αυτές και να πατάξει ταυτόχρονα την παραοικονομία είναι αντιφατική. Συντηρεί και τον δυαδικό χαρακτήρα της οικονομίας. Κοντά στις μεγάλες ανταγωνιστικές, οι μικρές ευκαιριακές μονάδες με χαμηλή τεχνολογία, χαμηλή ποιότητα προϊόντων, υψηλό κόστος που ανταπεξέρχονται μόνο και μόνο γιατί δεν καταβάλλουν βασικά στοιχεία του κόστους μη τηρώντας τις νόμιμες διαδικασίες.

Προβάλλεται συνήθως το επιχείρημα, ότι σε άλλες χώρες όπως η Ιταλία, η ανάκαμψη της οικονομίας στηρίχτηκε σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές

Του καθηγητή ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ
τέως υπουργού Εθνικής Οικονομίας

«... Οι φορολογικοί συντελεστές είναι σήμερα ψηλοί γιατί δεν πληρώνουν όλοι φόρους. Αν η φοροαποφυγή ήταν μικρότερη δεν θα υπήρχε ανάγκη γι' αυτούς τους συντελεστές. Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές συντελούν στην παραοικονομία. Όταν η φορολογία επιβαρύνει τα ατομικά εισοδήματα πέρα από το μέτρο που θεωρεί ο φορολογούμενος ανεκτό, η φοροαποφυγή αποτελεί τη συνηθισμένη διέξοδο».

όμως είναι πολύ μεγαλύτερες από τις ελληνικές. Δεν είναι πάντως επιχειρήσεις των μερικών ατόμων που δουλεύουν ένα μηχανήμα και επιζούν με ευκαιριακές εργασίες, τις οποίες εξασφαλίζουν χάρη στη μη συμμερφωση στους υπάρχοντες κανόνες.

Η δεύτερη απασχόληση

ΤΗ δημιουργία της μαύρης αγοράς εργασίας εννόησαν και εννοούν ρυθμίσεις, οι οποίες παρέχουν συντάξεις σε πρόσωπα που έχουν την ηλικία και

τη δυνατότητα να εργασθούν παραγωγικά. Ο συνταξιούχος των σαράντα ή πενήντα ετών θα αναζητήσει κατά κανόνα μία δεύτερη απασχόληση, την οποία θα προτιμήσει ανεπίσημη για να αποφύγει τη φορολογική επιβάρυνση. Την παράλληλη αγορά εργασίας τροφοδοτούν επίσης οι χαμηλές αμοιβές με ταυτόχρονα περιορισμένο χρόνο εργασίας. Ο δημόσιος υπάλληλος που έχει μισθό εξήντα χιλιάδες θα επιζητήσει οπωσδήποτε μία δεύτερη μη δηλούμενη απασχόληση.

Στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης χρειάζεται η καθιέρωση ομοιομόρφων κανόνων ως προς τη συνταξιοδότηση

(ενιαίο όριο χρόνου συνταξιοδότησης, ενιαία ρύθμιση ως προς τη σχέση του χρόνου αποχώρησης από την εργασία και του χρόνου συνταξιοδότησης κ.λπ.). Στον δημόσιο τομέα είναι αναγκαία η αύξηση της παραγωγικότητας και η μείωση του προσωπικού για να επιτευχθεί η δραστηκή βελτίωση των αμοιβών. Σκόπιμη είναι η άρση των περιορισμών που παρεμποδίζουν τη μερική απασχόληση. Η μερική απασχόληση υπάρχει σήμερα σε μεγάλη έκταση αλλά λόγω των ασφαλιστικών ρυθμίσεων συνήθως δεν δηλώνεται.

Οι φορολογικοί συντελεστές

ΟΙ φορολογικοί συντελεστές είναι σήμερα ψηλοί γιατί δεν πληρώνουν όλοι φόρους. Αν η φοροαποφυγή ήταν μικρότερη δεν θα υπήρχε ανάγκη γι' αυτούς τους συντελεστές. Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές συντελούν στην παραοικονομία. Όταν η φορολογία επιβαρύνει τα ατομικά εισοδήματα πέρα από το μέτρο που θεωρεί ο φορολογούμενος ως ανεκτό, η φοροαποφυγή αποτελεί τη συνηθισμένη διέξοδο. Γι' αυτό οι φορολογικοί συντελεστές και η κλίμακα των εισοδημάτων που καθορίζει τη φορολογική υποχρέωση πρέπει να καθοριστούν με βάση τα πρότυπα του τρόπου ζωής και δαπάνης των φορολογούμενων και όχι μόνο με δημοσιονομικά κριτήρια. Τα δημοσιονομικά κριτήρια οδηγούν σε εξωπραγματικές λύσεις. Η σκέψη να αντικατα-

στήσουν οι έμμεσοι τους άμεσους φόρους όχι μόνο είναι αντίθετη με αρχές κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και αμφίβολης αποτελεσματικότητας.

Όπως έδειξε η στατιστική του υπουργείου Οικονομικών ο υψηλότερος ο συντελεστής του ΦΠΑ τόσο μεγαλύτερη προσπάθεια για την αποφυγή του. Η μείωση των συντελεστών του ΦΠΑ οδήγησε σε αύξηση των εσόδων επανέφερε δηλαδή πολλούς επιχειρηματίες στη νόμιμη συμπεριφορά. Εκείνο που απαιτείται είναι η ορθολογικοποίηση των εμμέσων φόρων. Ένας πολύ υψηλός δασμός π.χ. επί των τηλεοράσεων ή των αυτοκινήτων υποθάλπει το λαθρεμπόριο. Αντίθετα σε ορισμένες περιπτώσεις άλλες μορφές έμμεσης φορολογίας, π.χ. στην περίπτωση των αυτοκινήτων τα τέλη κυκλοφορίας ή ο φόρος επί της βενζίνης, είναι πιο αποδοκτικές. Δεν επιβαρύνουν την αγορά του αγαθού αλλά τη χρήση και μπορούν να προσρμοσθούν στην έκταση της χρήσης.

Τα αρνητικά επιτόκια

ΣΤΗΝ παραοικονομία συνέβαλε σημαντικά η πολιτική φθηνού χρήματος και αρνητικών επιτοκίων, που ακολουθήθηκε τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Ο επιχειρηματίας, που μπορεί να δανεισθεί από την τράπεζα με αρνητικό επιτόκιο, θα προτιμήσει να χρησιμοποιήσει στην επιχείρησή του δανειακά κεφάλαια και να αξιοποιήσει τα ίδια κεφάλαια σε παραοικονομικές δραστηριότητες. Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα με το να επαναφέρει τα δανειακά πραγματικά επιτόκια συνένεινε στον περιορισμό των διαθέσιμων για την παραοικονομία κεφαλαίων. Χρειάζεται λοιπόν μία περιοριστική νομισματοποιστική πολιτική, η οποία διατηρεί τουλάχιστον πραγματικά επιτόκια.

Η παραοικονομία στην ελληνική κοινωνία είναι φαινόμενο που οφείλεται στο βαθμό ανάπτυξης της οικονομίας, της κοινωνικής συνείδησης και στο θεσμικό πλαίσιο. Λύσεις που θα μπορούσαν να την περιορίσουν σε μία νύχτα δεν υπάρχουν. Χρειάζεται μακρόχρονη προσπάθεια προς πολλές κατευθύνσεις. Χρειάζεται ιδίως αποφασιστικότητα για να αντιμετωπισθούν καθιερωμένες νοοτροπίες και πρακτικές και για να υπερνικηθεί η αδράνεια της κοινωνίας, η οποία αποδέχεται σήμερα ένα φαινόμενο που υποσκάπτει την ανάπτυξη της.